

Ayrımcılıkla mücadele kolektif irade gerektirir

BİZDE AYRIMCIK YOK
DİĞER KÖYDE VAR,, ONLAR
ÇOK ADI HERİFLER

Ayrımcılık, toplumsal adaletin gerçekleşmesinin en büyük düşmanı olarak hayatın her alanında bazen örtük bazen açıkça herkesin yaşantısını etkileyen bir fiil. Öyle bir fiil ki, yoksulluğun en temel sorun kaynağını oluşturuyor. Ve öyle bir fiil ki toplumsal vicdanın oluşmasını engelliyor. Adaletsizliği meşrulaştırıyor. Dur demek ise bir o kadar zor ama imkânsiz değil.

Eşitlik ve özgürlük arayışı, ayrımcılığın mevcudiyetini ve onu besleyen ilişkileri ve yapıları göz ardı ederek yürütülmesi zor

bir mücadele. Bu nedenle öncelikle ayrımcılığın var olduğunu kabul etmek gerekir. Bu kabulün üzerinden mücadele stratejileri geliştirmek, öncelikle devlet organlarının yükümlülüğü olmakla birlikte, yalnızca kamu idaresinin tasarruflarına bırakılmayacak kadar önemli bir toplumsal hastalıktır ayrımcılık. Sahip olunan özellikten dolayı hayat hakkının ortadan kaldırılmasını meşrulaştıran, sürekli yoksulluk halinin devamını bireylerin kendi sorumlulukları olarak gören toplumsal algıların değişimi kolektif bir iradenin varlığıyla ancak mümkün olabilir.

Sivil toplum kuruluşları, sahip oldukları yetenekler, potansiyeller ve değer taşıyıcılığı işlevleriyle, ayrımcılıkla mücadelenin önemli yapı taşlarından birini oluşturuyor. Sivil toplum örgütlerinin insan onuruna, eşitliğe ve özgürlüğe inançlarının gücü, süregelen ve süregitme potansiyeli güçlü olan bu yapısal sorunun açığa çıkartılması, mücadele araçlarının geliştirilmesi ve ayrımcılığa uğrayanların dayanışma ortamlarının yaratılmasını da güçlü kılacaktır.

Feray Salman

İnsan Hakları Ortak Platformu Koordinatörü
STGM Üyesi

STGM'den

STGM neler yapıyor?

STGM'nin Kasım 2009'da başlattığı Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti işbirliği desteğiyle yürüttüğü Aktif Katılım İçin Sivil Toplumun Gelişimi isimli 20 aylık proje devam ediyor. **Sivil toplum örgütlerinin kapasitelerini geliştirerek sivil katılımın genişlemesini hedefleyen bu son proje kapsamında bugüne kadar:**

- 400'e yakın STÖ'ye teknik destek verildi.
- STÖ'ler Ankara merkez ofis, İstanbul iletişim ofisi ve yerel destek merkezlerinin ofislerini çeşitli faaliyetler için yaklaşık 450 kez kullandı.
- STGM kendi web sitesinde, e-gruplarda ve kendi iletişim listesinde STÖ'lerin 1000'in üzerinde duyurusunu yayınladı.
- Hukuk Hattı'na gelen 21 hukuk sorusu yanıtlandı.
- STÖ'lerin görüşlerini almak üzere 2 Danışma Kurulu, kamu kurumlarının görüşlerini almak üzere ise 1 İzleme ve İstişare Komitesi toplantısı yapıldı.
- Türkiye'de yerel yönetimlere sivil katılım ve yereldeki sivil toplum-kamu sektörü diyalogunu ortaya koymak üzere bir temel araştırma yürütülmeye başlandı. Çalışma Mayıs 2011'de tamamlanacak.
- 1 eğitici eğitimi, 5 genel kapasite geliştirme eğitimi, 35 ihtiyaç temelli eğitim verildi. 11 STÖ'ye yerinde kurumsal destek sağlandı.

diyalogda yer almalarına odaklanırken diğeri ise teknik ve idari kapasitelerini güçlendirilmesini hedefliyor.

- Sivil toplum diyalogu başlığı altında Otizm Platformu, Avrupa Kadın Lobisi ve LGBTT Platformu, Roman Örgütleri Ağı, Taciz ve Tecavüze Karşı Kadın Platformu, Kadın Sığınakları Kurultayı ve Trans Ağı'na destek verildi. TBMM'deki sivil toplum biriminin

oluşturulma çalışmalarına katkıda bulunuldu. İki hak temelli çalışan sivil ağ ilgili karar vericilerle bir araya getirildi. Otizm Platformu Sağlık Bakanlığı ile Roman Örgütleri Ağı ise ilgili milletvekilleriyle buluştu. Sivil Toplum- özel sektör diyalogu ile ilgili olarak İstanbul'da bir çalışma grubu oluşturuldu. Sivil toplumun anayasa yapım sürecine katılımına ilişkin olarak STÖ'lerin görüş ve taleplerini almak üzere bir toplantı dizisi başlatıldı.

- STGM'nin tanıtım filmi güncellenerek Türkçe, Kürtçe (seslendirme ve altyazılı) ve İngilizce altyazılı olarak web sitesinden kullanıma sunuldu. Web sitesi tüm altyapısı ve kullanıcı yüzüyle yenilendi.
- Bu proje döneminde toplam 8 adet Siviliz Türkçe ve İngilizce olarak yayımlandı.
- Ayrımcılık ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı temalarına giren kampanyalara verilen küçük kampanya destekleri devam etti. Baskı, grafik tasarım konusunda maddi; savunuculuk ve kampanya tasarımı konusunda danışman katkısı sağlayan STGM bu destek kapsamında 13 STÖ'nün kampanyasını destekledi.

- Toplam 1 milyon Euro'luk iki hibe programı başlatıldı. Yaklaşık 50 projenin yararlanması beklenen hibe programlarından biri örgütlerin sivil katılım ve

Diyalog

Yeni anayasa ve sivil toplumun katılımı!

Akdeniz Bölgesi sivil toplum örgütleri, yeni anayasanın yapım sürecine katılım iradesini ortaya koymak için 5 Mart'ta buluştu. Şubat-Nisan arasında yedi bölgede yapılması planlanan "Yeni Anayasa ve Sivil Toplumun Katılımı" toplantılarının ikincisi olan Akdeniz toplantısı Adana'da gerçekleştirildi.

Farklılıkları zenginlik olarak algılayan ve toplumun her kesiminden görüş almaya özen gösteren STGM, Diyalog başlığı altında düzenlediği bu toplantılarla sivil toplum örgütlerinin yeni anayasa -içeriğine yönelik değil- yapım sürecine katılım taleplerinin ortaya konmasını amaçlıyor.

Bu amaçla Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM) üyesi, çalışanı ve insan hakları aktivisti Nejat Taştan'ın kolaylaştırıcılığında düzenlenen, yaklaşık 70 sivil toplum temsilcisinin katılımıyla gerçekleşen toplantıda, yeni anayasanın yapım sürecine sivil toplumun katılımının nasıl olması gerektiği tartışıldı.

STGM Adana Yerel Destek Merkezi'nin çalışma kapsamındaki illerin davet edildiği toplantıya Adana, Mersin, Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman ve Gaziantep STÖ'leri temsilcileri ve toplum önderleri katılarak anayasanın yapım sürecine sivil toplum örgütlerinin de katılımı, talep ve beklentilerinin dikkate alınması gerektiğinde hem fikir oldular. Her ilden taleplerin toplanması ve sürece katılım toplantılarının devamlılığının sağlanması gerektiği inancı ile bir iletişim Komitesi oluşturuldular. İllerden gelecek Anayasa katılım

önerilerinin bölgelerde ve en son Ankara'da yapılacak büyük bir organizasyonla ortaklaştırılmasına karar verdiler.

Kurulan iletişim komitesi, katılımcı grubu genişletmek amacıyla, hem katılımcılar hem de bölgedeki diğer sivil toplum örgütleriyle iletişim sağlanmasına çalışacak ve yeni faaliyetlerden ilgili örgütleri haberdar edecekler.

İnsan Hakları

Bu sayımızın konusu ayrımcılık. Ayrımcılık yasa tasarısı gündemde. Hak temelli çalışmalar yapan sivil toplum örgütleri tasarı üzerine tartışmaya devam ediyor. Memleket toprakları da türlü çeşitli ayrımcılık bakımından mümbit. Hal böyleyken bu sayıyı ayrımcılık temasına ayırmak, farklı ayrımcılık uygulamalarıyla mücadele eden örgütlerin sesini sayfalarımıza taşımak şart oldu.

Türkiye'de henüz tam olarak işleyemeyen yarı demokratik sistemin norm olarak kabul ettiği yurttaş "beyaz, orta sınıf, heteroseksüel, kentli, sağlıklı/sağlam, Türk, devletin tanımadığı çerçevede Müslüman, erkek". Siyasal ve toplumsal hayat bu kurala göre biçimlendiğinde bu ölçütleri karşılamayan 'kuraldışı' bireyler yurttaşlık tanımının dışında kalmış oluyor: Yani yoksullar, kadınlar, eşcinseller, engelliler, farklı din, etnisite ve mezhep mensupları, anadili Türkçe olmayanlar... Anayasada vatandaşlık halen etnik olarak tanımlanıyor. Engellilik, yaş, cinsel yönelim ve

cinsiyet kimliği, etnik köken ve kültürlere yönelik ayrımcılık yapılamayacağı ilkesi henüz anayasanın ayrımcılığı düzenleyen 10'uncu maddesinde yer almıyor. Anayasa metninde anadil hakkına yer verilmiyor. Tekçi, çoğulculuktan uzak ve toplumda azınlık olarak bulunanları korumayan bir anayasa metni varlığını sürdürüyor. Hak temelli çalışan sivil toplum örgütlerinin yüz yılı aşkın bir süredir dünyada ve onyıllardır Türkiye'de mücadelesini verdiği şey var olan dar ve dışlayıcı yurttaşlık tanımını genişletmek. Kağıt üzerinde değil sadece, pratikte de. Kendilerini de içerir biçimde karar mekanizmalarında söz sahibi olmak, gündelik yaşamın düzenlenmesini sağlamak, haklardan eşit, özgür ve adil biçimde, herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadan yararlanmak için bunca çalışma, eylem, kampanya, raporlama, izleme, savunuculuk, lobi. Yer kısıtımız nedeniyle tüm ayrımcılık alanlarını yansıtamadıysak da etnik kökeni, cinsiyeti, cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliği, yaşadığı coğrafya ve engellilik nedeniyle ayrımcılığa uğrayan grupların sesini duyurmaya çalıştık.

Merak ediyorum kim "masum"?

Etnik ayrımcılığı dinlemek için Hatay'daki Dom Kabilesi Kültürünü Araştırma Geliştirme Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Karabulut ile söyleşi yaptık.

Kimlere Dom diyoruz?

Tarihçilerin ve araştırmacıların yaptıkları araştırmalar sonucunda Dom'ların Roman grupların bir kolu olduğu öne sürüldü. Bu iddiaya göre Romanlar; Rom'lar, Lom'lar ve Dom'lar olmak üzere üç ayrı gruptan oluşuyor. Tarihi kayıtlar incelendiğinde Dom'lara Hindistan'a yaptıkları göçten itibaren rastlanılıyor. Hindistan'da yaşadıkları sıkıntılar kast sisteminin en alt tabakasında yer almaları v.b. etkenler Orta Asya ve Avrupa ülkelerine göç etmelerini tetiklemiştir. Bu görüşe göre Dom'lar İran, Irak ve Suriye üzerinden Türkiye'ye, buradan da Batı Avrupa ülkelerine göç etmişlerdir. Türkiye'de yaşamlarına devam etme kararı alan Dom toplulukları ise Güney Doğu ve Doğu Anadolu topraklarına yerleşmişlerdir. Genel olarak ele alındığında dini inanışları Sünni Müslüman olmakla birlikte farklı inanç yapıları da bulunuyor. Günümüzde geçim kaynaklarını gündelik yevmiye işleri, inşaatçılık, hurdacılık gibi iş kollarından kazanmaktadırlar. Daha önceleri ise Dom'lar demircilik, kuyumculuk ve dişçilik gibi iş kollarında öne çıkmışlardır. Makineleşme ve modernleşme sonucunda el işçiliğinin önemi azaldığı için Dom'lar günümüzde yoğun olarak bu iş kollarında hayatlarını kazanıyorlar.

Dilleri Domari'dir ve kendi aralarında genellikle bu dili

kullanıyorlar. Yaşadıkları bölgenin kültürüne kolay uyum sağladıkları için kültürel yapıları farklılık gösteriyor. Her bölgede farklı isimlerle anılabilirler, çünkü toplum onlara

buldukları her bölgede çeşitli yakıştırmalarda bulunuyor. Bahsettiğim kültürel özellikler ve dil yapısına uygun yaşayan her topluluk aslında Dom olarak anılmalı.

Türkiye'de Dom olmak ne anlama geliyor?

1960'ların sonu ve 1970'lerin başına kadar konargöçer bir yaşam süren dolayısıyla mesleklerini bu şekilde idame ettiren bir etnik gruptur Dom'lar. Çiftçinin sabanını tarlasında, ziyet eşyasını ve dişini evinde yapan, hizmeti bekleyen ayağına kadar sunan bir toplumdur Dom topluluğu. 1970'lerden sonra ise yerleşik hayata geçmiş olmanın getirileri nedeniyle buldukları bölgelerdeki yaşam koşullarına ayak

uydurmuşlar, dolayısıyla kültürlerini, hatta ve hatta zamanla dillerini bile unutmuşlardır. Bugünlerde ise Dom olmak deyince benim aklıma ilk gelen şey yoksulluk. Eskiden zanaatkâr, becerikli bir toplum olarak görülen Dom'lar günümüzde aşağılanan türlü çirkin yakıştırmalara layık görülen, önyargılara, ayrımcı tutumlara maruz kalan topluluklardır. Günümüzde yerleşik düzene geçen fakat toplumun baskıcı ve ayrımcı tutumundan ötürü genellikle hep bir arada aynı mahallede yaşayan Dom'lar buldukları bölgedeki birçok suçun kendileri tarafından işleniyormuş gibi görülmesinden şikâyetçiler. Toplumun gözünde 50 yıl önce nasıl bir imaj çizilmişse bugün de toplum Dom gruplara karşı aynı çizgiyi koruyor.

Dom Derneği olarak yaptığınız çalışmalar nelerdir?

Karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

Derneğimiz 2009 yılında Hatay'da kaybolmaya yüz tutmuş Dom kültürünü araştırma, geliştirme, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı sağlamak amacıyla kuruldu. Henüz çok yeni bir yapı olduğundan Dom-Der ancak yerel düzeyde çalışmalar yürütebiliyor. Öncelikli çalışma alanlarımızı ayrımcılık ve gençlik çalışmaları olarak belirleyen derneğimizin yürüttüğü çalışmaları kısaca özetleyelim. Futbol okulu kapsamında kız ve erkek futbol takımları çalışmalarını sürdürüyor. İngilizce, halk oyunları, resim, müzik, tiyatro kursları sürüyor. Ayrıca yerelde faaliyet gösteren diğer sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine aktif bir biçimde

AYRIMCILIĞA
KARŞIYIM AMA
HEMŞERİCİLİKTEN ASLA
VAZGEÇMEM BEN HEMŞERİMİ
KAYIRIRIM

katıyoruz. Çalışma alanlarını ve etki alanlarını genişletebilmek için genç dinamik bir kadro yapısı oluşturuyoruz ve gençleri gerekli eğitimlere katılmaları konusunda bilgilendiriyoruz

Ayrımcı uygulamalarla karşılaşılıyor musunuz?

Etnik kimliğe dayalı ayrımcı tutumlardan biz de payımıza düşeni alıyoruz. Çocuklarımız ilkokulda arka sıralara oturtuluyor, iş başvurularında ikamet bölgemizi gizlemek zorunda kalıyoruz. İş bulabilmek için etnik kimliğimizden sıyrılmak için diğer etnik kimlikleri benimsemek zorunda kalıyoruz. Eski mesleklerini icra edemeyen kardeşlerimiz günümüz şartlarında yaşamlarını sürdürebilmek için hurdacılık, seyyar satıcılık gibi iş kollarında çalışıyor. Bazı kamu kurumları başta olmak üzere binaların kapılarında "seyyar satıcı giremez" yazan tabelalarla karşılaşılıyor. Meslekleri kaybolduğu için namusuyla para kazanmaya çalışan kardeşlerimizin önüne bir duvar da burada çekiyorlar ve suçla itilme süreci de böylelikle başlatılmış oluyor.

Bizim toplumumuz suç makinesi gibi lanse ediliyor. Diyelim ki bizler suçluyuz. Peki bizi bu konuma getiren ne?

Ayrımcılık izleme raporları sunuldu

İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi koordinasyonunda bağımsız araştırmacılar tarafından hazırlanan ayrımcılık izleme raporlarının ön sunumu 28 Şubat 2011'de yapıldı.

Belgeleme ve Raporlama Yoluyla Türkiye'de Ayrımcılıkla Mücadele Projesi çerçevesinde hazırlanan ve Ocak-Haziran 2010 dönemini kapsayan ayrımcılık izleme raporlarının sunumuna basın mensupları, akademisyenler, üniversite öğrencileri, kamu kurumları, uluslararası kurumlar, azınlık cemaati temsilcileri, sivil toplum kuruluşları ve sendikaların temsilcileri katıldı.

İzleme raporları ırk/etnik köken, din/inanç, engellilik, cinsel yönelim/cinsiyet kimliği temellerinde istihdam, eğitim, sağlık hizmetleri, barınma ve mal ve hizmetlere erişim alanlarında tespit edilen ayrımcılık vakalarını, konu ile ilgili ulusal ve uluslararası mevzuatı, hükümetin eylem ve politikalarını ve ayrımcılığın önlenmesine yönelik önerileri

Bugün bankaları hortumlayanlar, tertemiz doğayı kirletip ormanları katledenler, fabrikalarında oturup akarsuların kirlenmesine çözüm aramayanlar, o akarsudan temizliğini sağlayan ailenin çocuklarının hasta olup olmayacağını, kaç deniz canlısını, kaç insan evladını katlettiğini bile bilmeyenler suçsuz da son ekmek kapısını bile suratlarına kapattığınız için bakkal amcadan bir ekmek çalan kardeşlerimiz mi suçlu? Ben etnik kimliğim yüzünden hor görülüyorum, diğer kardeşim cinsiyeti yüzünden önyargılara maruz kalıyor, diğer kardeşlerimse renkleri yüzünden aşağılanıyorsa merak ediyorum kim "masum"?

içeriyor. İzleme raporları ile ayrımcılıkla mücadeleye yönelik savunu faaliyetlerinin yürütülmesi için gerekli olan izleme ve belgeleme çalışmalarında iyi bir örnek oluşturulması ve benzer çalışmaların teşvik edilmesi amaçlandı. Aynı zamanda Türkiye'de ayrımcılığın varlığı ve yoğunluğu hakkında bilginin yaygınlaştırılması hedeflendi. İzleme raporları Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Kanunu Tasarı Taslağı ile Türkiye İnsan Hakları Kurumu Kanunu Tasarısı'nın gündemde olması nedeniyle de büyük önem taşıyor. Raporları hazırlayan bağımsız araştırmacılar sırasıyla: Irk veya etnik köken temelinde ayrımcılık raporu: Seda Alp ve Nejat Taştan Din veya inanç temelinde ayrımcılık raporu:

Ergün Kayabaş ve Özgür Mehmet Kütküt Engellilik temelinde ayrımcılık raporu: Arzu Şenyurt Akdağ, Gizem Tanay, Hakan Özgül, Lütfiye Kelleci Biner ve Özlem Kara Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği temelinde ayrımcılık raporu: Firat Söyle, Yasemin Öz, Pelin Kalkan, Umut Güner ve Elif Ceylan Özsoy.

Sarmaşık'tan yoksulluk fotoğrafları: "Mazxana-Misafir Odası"

Diyarbakır'da açlıkla boğuşan binlerce yoksul aileyi tespit ederek destekte bulunan Sarmaşık Yoksullukla Mücadele ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği, kentte binlerce insanı etkileyen yoksulluğa dikkat çekmek için profesyonel fotoğrafçılık yapan Hüsamettin Bahçe'nin gönüllü olarak çektiği 50 kareyi, tanınan şahsiyetlere yorumlatarak albümleştirdi. 'Mazxana' ismi verilen albümde Selçuk Mızraklı ve Sırrı Süreyya Önder önsöz yazarken, her kare toplumca tanınan bir şahsiyete yorumlatılarak, yazılan metinler Kürtçe, Türkçe ve İngilizceye çevrilerek yayınlandı.

Konuyla ilgili bilgi veren Sarmaşık Derneği Genel Sekreteri Şerif Camcı, bu projede herkesin gönüllü olarak çalıştığını ve amaçlarının fotoğraflar ile yoksulluğa dikkat çekmek olduğunu belirtti. 19 Mart'ta Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Sergi

Salonu'nun da sergilenen Mazxana sergisine siyasetçiler, sivil toplum örgütü temsilcileri, dernekler, aydınlar, yazarlar, sanatçılar ve çok sayıda konuk katıldı.

Serginin açılışında konuşan Sarmaşık Derneği Genel Başkanı Selçuk Mızraklı, Diyarbakır'da yoksullukla mücadelenin

17 Mayıs Uluslararası Homofobi Karşıtlığı Günü

Uluslararası Homofobi Karşıtlığı Günü olan 17 Mayıs, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimle ilgili tüm fiziksel, ahlaki veya sembolik şiddete karşı eylem ve karşı durma günüdür. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığına karşı mücadele yürüten Kaos GL, her yıl 17 Mayıs haftasında düzenlediği Uluslararası Homofobi Karşıtlığı Buluşma'yı homofobi ve transfobiye karşı 6 yıldır örgütüyor.

büyüyük geliştiğini ifade ederek, bu mücadelenin bir model olarak Türkiye ve dünyada konuşulduğunu kaydetti. Mazxana albüm kitabına çok sayıda aydın, sanatçı ve siyasetçinin destek olduğuna dikkat çeken Mızraklı, "Bir anlamda imece usulü bir çalışma oldu. Katkı sağlayan herkese teşekkür ediyorum. Bundan sonra derneğimize destekleri bekliyorum" şeklinde konuştu. Mızraklı, kitaptan bazı bölümler okuyarak konuklara duygulu anlar yaşattı.

Sergide Sarmaşık Yoksullukla Mücadele Sürdürülebilir Kalkınma Derneği'ne katkı sunulması amacıyla albüm, albümde yer alan fotoğrafların ve yazıların bulunduğu kartlar ile fotoğraflar da satışa sunuldu.

Çevre Hakkı

"Nüfusun belirli kesimleri, özellikle güç durumdaki kesimler, insan eseri olan çevresel bozulmanın olumsuz sonuçlarına başkalarına göre daha fazla maruz kaldıkları durumlarda çevresel ayrımcılıktan söz edilebilir... Yoksul ve dışlanmış kesimler, azınlıklar, etnik gruplar, yerli topluluklar, göçmenler ve diğer marjinal kesimler gibi özel güçlükler içinde yaşayanların çevredeki bozulma ve kirlenmeden başkalarına göre daha fazla etkilenmeleri daha büyük bir olasılıktır. Çünkü söz konusu kesimlerin bu tür olumsuzluklara karşı harekete geçme olasılıkları daha düşüktür; böyle bir hareket için itici güçleri ve imkânları daha sınırlıdır. Bu nüfus kesimleri, genel

olarak, çevresel kirlenmeden daha fazla zarar gören yörelerde veya baraj, yol, köprü, enerji santrali gibi büyük ölçekli kamusal yatırım projelerinin gerçekleştirileceği noktalarda yaşamaktadırlar. Sonuçta, sözü edilen nüfus kesimleri kendilerini hayli tehlikeli çevre koşullarına uyarlamak; çevrelerinin uğradığı zarara katlanmak veya söz konusu yöreyi terk etmek zorundadırlar."

Jorge Daniel Taillant'ın *Çevresel Ayrımcılık* başlıklı makalesinden yaptığımız bu alıntı bu sayımıza çevresel ayrımcılık konusunu neden aldığımızı açıklıyor. Makalenin tamamına STGM web sitesinden ulaşabilirsiniz.

Geçmişte başlayan çevresel ayrımcılık bugün artarak sürüyor

Çevresel ayrımcılık nasıl işliyor diye Loç Vadisi Koruma Platformu'ndan Erdiç Ay'a sorduk...

Türkiye'nin çeşitli yerlerinde yapılan, yapılması planlanan baraj, termik ve hidro elektrik santralleri nedeniyle Loç Vadisi'nde ya da genel olarak ilgili yerlerde yaşayan halk nasıl bir çevresel ayrımcılığa maruz kalıyor sizce?

Dünyanın en büyük ve en derin ölçüleri göz önüne alınarak yapılan sıralamada Küre dağları içinde yer alan Valla Kanyonu çıkışından başlayıp 8-9 km devam ettikten sonra Karakadı Kanyonu ile son bulan bir vadiyi düşünmemiz gerekiyor. Vadi Haziran 2000 yılında özellikle Valla Kanyonu'nun ön palana çıkması ile Milli Park olarak ilan edilmiş. Bunun anlamı nedir? Korunması gereken, hâlâ bozulmamış müstesna doğa ve kültür hazinesinin olduğu bir bölge demektir. Peki gerçekten öyle midir? Elektrikğin Loç Vadisi'ne 1988 yılında geldiğini, yollarının üç sene öncesine kadar toprak, şimdide mıcır toprak olduğunu düşünürseniz bu eksiklikleri Loç Vadisi'nin bozulmamışlığının en güzel kanıtı olarak kabul edebilirsiniz. Evler, dağdan çekilen kütüklerle, hiçbir elektriksel alet kullanmadan, hayvan ve insan gücü ile yapılmıştır. Yaşama şekline göre tasarlanmış basit ama sağlıklı bir yapıdadır. Tarım olarak yalnızca mısır ve buğday ekimi yapılır. Elde edilen mahsul insanların kendi elleri ile yaptığı su değirmeninde taşla öğütülür. 21'inci yüzyılda böylesine ilkel ama doğal bir yapıdadır.

Bu açıklamaların ardından Loç halkının nasıl bir çevresel ayrımcılığa layık görüldüğünü anlatalım. Ayrımcılık daha HES projesi gelmeden önce zaten yapılmıştı. Eğimli ve sınırlı bir arazide Loç halkı devletten hiçbir bilgi ve eğitim almadan yıllarca

buğday ve mısır ekmiştir. Aldığı mahsul kendine yetmediğinden tarımsız geçen kış aylarında insanlarını gurbete, İstanbul'a geçici mevsimsel işçi olarak göndermekte, kazandığı üç beş kuruşu da bahar aylarında köye döndüğünde şeker, tuz, yağ, gaz ve en sonra öğretilen kimyasal gübre almak için harcamaktaydı. Yani devletin ilgilenmesi gereken organları Loç halkına "bu arazide bu ürünleri yetiştirmek için boşuna uğraşıyorsunuz, bu ürünler hem mevsimsel etkilere bağlıdır hem de toprak alanınız bu işi yapmaya uygun değildir" dememiştir. "Sizin topraklarınızda para eden şu ürünü yetiştirin, işte alın bu da tohumu/ağacı

yetiştirin, sonra satın, kazandığınız para ile ihtiyaçlarınızı satın alın" diye bir eğitime tabi tutmamıştır. İşte bu yüzden artan nüfus, haberleşme çağının başlamasıyla Loç'tan başka bir dünyanın olduğunu, oralarda çalışarak para kazanılacağını düşünmeye başladı. Para kazanıp tekrar köylere döneriz diye gurbete doğru yöneldi. Köylerini terk etti. Nüfusu azalan köylerde kalan köylüler devlet nüfus hanesinde daha az sayıda görüldüğünden hepten ihmal edildi.

Geçim sıkıntısı, mecburi göçe zorlanma,

mesleki eğitim olmadığından gurbette en ağır işlerde çalışılmış olmasına rağmen ne Kastamonu ne de Loç halkı isyan etmedi. Gurbette çalıştı, kazandığını yaz aylarında dönüş yaparak köylerinde harcamaya başladı. Şunu gördü. İstanbul'da bir örgütlenme içinde olmadıklarından herkes ekme bulduğu yeri iskân etti. O yüzden birbirlerinden aile olarak koştular. İkinci nesil birbirini tanımaz, akrabayı bilmez oldu. Fakat yaz aylarında köye gelindiğinde, İstanbul'da birbirini hiç tanımayan

15 Mayıs Dünya Vicdani Ret Günü

Dini, ahlaki ya da politik gerekçelerle "zorunlu askerlik hizmeti"ni reddetme olarak tanımlanan vicdani ret bir sivil itaatsizlik tavrı ve eylemi. Bugün Türkiye'de 31' kadın olmak üzere 133 vicdani retçi bulunuyor. Bir vicdani retçi cezaevinde, biri onaylanmış ceza için cezaevine gitmeyi bekliyor. Bugüne kadar Türkiye'de yaklaşık 10 vicdani retçi tutuklanıp yargılandı.

yeni genç neslin derenin kenarında tanışıp kaynaştığı, sosyal aktivitelerde bulunduğunu fark etti. Bu su sosyal olarak gençleri kaynaştırıyordu. Aile bağları tekrar kurulmaya başladı. Loç Vadisi'nin akan suyu hayatları birleştiriyordu. Bu suyun, bu derenin ellerinden alınması demek, artık gençlerin tanışamaması, kaynaşamaması demektir. Yeni nesli öteleyip en lazım olan maneviyatı uzaklaştırmak demektir. Bu ayrımcılığa Loç halkı göz yumamazdı. Bu hak ellerinden alınmamalıydı.

Yıllarca bakir kalmış, teknolojinin her şeyi yok ettiği bir dünyada kanyonlar diyarı Loç Vadisi'nin güzelliğine HES yapılarak bir darbe daha indirilmek isteniyor. Arazi yapısından dolayı sadece çay kenarında bulunan 1'inci sınıf tarım arazisi, ekolojik ürünler ekilerek vadi halkına katkı sağlayacakken, köylüye bile sorulmadan bu tarım arazileri 3,5 metre çapında borular gömülecek diye "acele el koyma" adı altında kamulaştırılarak firmanın hizmetine sunuluyor. Cide HES projesi ile köylünün doğal çevresi bozuluyor, az sayıda kalan köy halkı hepten topraklarından soğutuluyor, köyde kalan insana ve suyun kenarında kaynaşan yeni nesle büyükşehirlerin yolu gösteriliyor.

Bu ayrımcılıkla nasıl mücadele edilir? Çevresel ayrımcılıkla ilgili yasal yaptırımlar için bir öneriniz var mı?

Konu başlığı ne olursa olsun bir mücadele verilecekse bu tek başına olmaz. Yoksa kendiniz söyler kendiniz dinlersiniz. Öncelikle derdinizi iyi anlayıp, bu derdi anlatmak için lazım olan teknik bilgiyi öğrendikten sonra bunu dert edindiğiniz ve sizinle beraber aynı derdin içinde olan ama bundan haberi olmayan ya da daha ne olduğunu anlamayan insanlara anlatmalısınız. Bir süre sonra konu hakkında teknik bilgiyi alan insanlar da konuyu kendine dert etmeye başlayacaktır. Kendi bölgemizde konuyu öğrendikten sonra artık bu işin sosyal ve hukuksal mücadelesi başlayacaktır. Köylünün haberi olmadan HES yapacak firma ve EPDK'nın (Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu) desteği ile kamulaştırma için dava açılıyor, 15 günde sonuca bağlanıyor. Köylüye ibra edilmesine gerek duyulmadan, aynı zamanda "temyiz hakkı yoktur diye" dava sonucuna şerh konularak büyük bir haksızlık ve ayrımcılık yapılmaktadır. Köylünün rızası olmadan elinden toprağını almak nasıl bir kamu yararıdır? Hukukun yetmediği yerde mecburen isyan ediyor, sokaklara dökülüyor, yürüyüşler yapmak zorunda kalıyoruz. Hukuksuzluğa rağmen hukuk kurallarına uyararak ama. Bizler hukukçu değiliz, bir yasa yapamayız. Ama yasa yapıcılardan şunu isteyebiliriz: "Bu dünyanın bir de öbür dünyası, ahreti var.

Engelli Hakları

"Sakatlar yüzde 100 ayrımcılığa maruz kalıyor"

Türkiye Sakatlar Derneği Eskişehir Şubesi'nden Halil Yücel'le engellilerin karşılaştığı ayrımcılığı konuştuk...

Türkiye'de engelli bireyler ne tür ayrımcı uygulamalarla karşılaşılıyor?

İnsan hakları açısından baktığımızda karşımıza çıkan ilk sorun insan olarak yaşadığımız problemler. Biz eşitliğin evrensel nitelikteki hak ve özgürlüklerin ilk sırasında yer alan bir hak olduğuna inanıyoruz. Eşitliğin bir hak olmaktan çıktığı veya uygulanabilir olmaktan uzaklaştığı durumlarda ise ayrımcılığın başladığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla demokrasinin hâkim olduğu bir ülkede insanlar arasında bir ayırım yapılması kabul edilebilir değildir. Bize göre bu şartlarda, engelliler toplum

Kanunları tek taraflı üretmeyin. Herkese insan olduğu için aynı hakkı dağıtın."

Loç Vadisi Koruma Platformu neler yapıyor? HES konusunu çevresel ayrımcılık olarak değerlendirmek sizin mücadelenizi güçlendiriyor mu?

Loç Vadisi Koruma Platformu yapılan bu ayrımcılığa, kayırmacılığa ve firma tarafından verilen rüşvet niteliğindeki yardımlara bir tepki olarak doğmuş ve kendini mücadele içinde bulmuştur. Özellikle, yerel bir derneğin Cide HES projesini gerçekleştiren şirketten para alması Loç halkını mücadelede birleştirmiştir. Ardından gelen firmanın daha ÇED (çevresel etki değerlendirme) onayı bile almadan köylü halkı kandırarak elinden toprağını satın almaya başlaması, dava açma süreci içerisinde iken dava vekâleti

veren insanların kapısını tek tek gezerek, "vekaletini çek hastana bakayım, öğrencini okutayım", hiçbir şey bulamaz ise "davayı nasıl olsa kaybedeceksiniz, kaybettiğinde 10 milyon dolar para ödemek istemezsin herhalde" diyerek gözümüzü korkutmak istemesi bizi hepten birbirimize kenetledi.

Platformumuz bu bölücü hareketlerle mücadelenin yalnızca bir toprak, bir dere koruma olmadığını anlamış, aynı zamanda birbirimiz arasındaki akrabalık ve kültürel birlikteliğin bu Cide HES yüzünden bozulmaya başladığını tespit etmiştir. Kısacası bir yaşam alanı ve kültür koruma mücadelesi içinde olduğumuzu fark ettik. Bu konuda kendi iç yapılanmamızı tamamladık. Platformumuzda başkan ya da lider pozisyonu yok. Herkes başkan, herkes lider. Projesiyle gelir, halka anlatır. Uygun görülürse proje hayata geçirilir. Prensip olarak da bizim gibi yaşam mücadelesi veren, derdi dere, toprak, kültür olan herkesle iletişim kurabildik, destek verdik ve aldık. Bu prensipler çerçevesinde hukuksal alanda süregelen mücadelemizi alanlara meydanlara yaydık. Miting, kitlesel basın açıklamaları, basına Loç tanıtım turları, paneller, dere nöbeti, firma önünde 28 gün oturma eylemleri gerçekleştirdik. Tüm bu eylemleri yapan platform değil Loç halkının kendisidir. Platform sadece bizim için bir isimdir. Asıl olan Loç halkının bu ayrımcılığa karşı sürdürdüğü mücadeledir.

Türkiye taraf ve uyması gereken bazı kriterler mevcut. "Ayrımcılık yasağı" diye bir yasak var. Bu yasağın amacı, kişinin ait olduğu gruba atfedilen olumsuz önyargılarla mücadele edilmesi, bir grubun diğerlerini ezmesinin engellenmesi, ötekileştirme ve dışlamanın önüne geçilmesi, kişinin bireysel nitelikleri ile değerlendirilmesidir. Bu yasak herkesin farklı olduğunu ancak eşit haklarının olduğunu kabul eder. Ancak bu kanunların uygulamasında sorunlar yaşanıyor. Devlet sakat kişiyi belirleme konusunda bir kriter getirmiş durumda: Hastanelerde alınacak olan sakat raporu. Öbür oranınız yüzde 40 ve üzeri ise bu haklardan faydalanabilirsiniz, ancak yüzde 39 ile yüzde 5 arasındaki bireyler ne yapacak? Sakat da değildir sağlam da değildir. Aslına bakarsanız bu uygulama bir ayrımcılıktır.

Peki pratikte bu hukuki çerçeveye yeterli oluyor mu?

Hukuki metinlerde hak ve özgürlüklerin yazılması tek başına bir anlam ifade etmez. Varlığı önemli olabilir ancak, hukuki ifadelerin kullanılması halinde bir değeri vardır. Engelliler

için bir hakkın varlığı ona erişmekle, o hakkı kullanılabilmesi için gerekli koşulların varlığı ile ölçülmektedir. Anayasada vatandaşların haklardan eşit yararlanması için devletin gerekli tedbirleri alması görev olarak verilmiştir. Ama ülkemizde hiç kimse, özellikle de engelliler bu haklardan eşit olarak yararlanmamaktadır. Dolayısıyla, görevleri olduğu halde devlet, kamu ve

özel kurum ve kuruluşların hiçbirisi bunca yıl engellilerin de haklarından yararlanmaları için gerekli önlemleri almamışlardır. Fiziki olarak kentleşmenin her alanında engelliler kesin biçimde engellenmektedir. Yapılar, yollar, ulaşım sistemleri bir bütün olarak engellilerin hemen bütün haklarını kullanmalarının önüne set çekmektedir. Engelliler evlerinden çıkamamakta böylelikle eğitim, sağlık, seyahat, adil yargılanma hakkını kullanabilmek bir sorun yumağı olarak karşımızda durmaktadır. Bu sorun yumağı da ayrımcılığın açık bir biçime dönüşmesidir.

Toplumsal Cinsiyet

"Yasa için insan hakları örgütlerinin desteğini bekliyoruz"

LGBT bireylerin yaşadığı ayrımcılık uygulamalarını Kaos GL'den Umut Güner anlattı..

LGBT bireyler Türkiye'de ne tür ayrımcılıklara maruz kalıyor?

Lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireyler hayatın her alanında ciddi ayrımcılığa maruz kalıyorlar. Ayrımcılığın tanımlandığı belli alanlar var, sağlık, eğitim, istihdam, mal ve hizmetlere erişim ve barınma hakkı üzerinden tarifleniyor. Bütün bu alanlarda LGBT örgütleri olarak düzenli olarak raporlama yapıyoruz. Bu alanlarda ayrımcılığa karşı korumadan yoksunuz. Bunun yanında doğrudan devletin yaptığı ayrımcılıklar var, belirli alanlarda eşcinsel, biseksüel ve transeksüellerin istihdam edilemeyeceğine ilişkin düzenlemeler var. Bunlar da yasa yoluyla ayrımcılık yapılması anlamına geliyor. LGBT bireyler olarak özellikle mal ve hizmetlere erişim ve barınma konusunda daha pahalıya hizmet satın almak ve ev kiralamak zorunda kalıyoruz.

Ayrımcılıkla mücadelede LGBT örgütleri neler yapıyor?

LGBT örgütleri olarak en son Diyarbakır'da newroz öncesi bir araya geldik. Ve Lambdaistanbul, Kaos GL, Pembe Hayat, Siyah Pembe Üçgen, Hevjin Diyarbakır LGBT, Eskişehir MorEl LGBT Oluşumu, Kadın Kapısı, İstanbul LGBT olarak Ayrımcılığa Karşı Gökkuşluğu Koalisyonu'nu kurduk. En temelde LGBT bireylere karşı yasal güvencenin sağlanması için mücadele edeceğiz. Bunun yanında LGBT örgütleri 2006 yılından bu yana düzenli olarak ayrımcılık ihlallerini raporlamaya ve gerekli mekanizmaları işletmeye çalışıyor. Ancak ayrımcılık çok zor bir alan, ayrımcılıkların çoğunu kanıslıyoruz, hatta mağdurlar olarak meşrulaştırabiliyoruz. Bu noktada ayrımcılığın deşifresi de zorlaşıyor, raporlaştırılması da. Bir de ayrımcılığı deşifre ettiğiniz zaman mağdur aynı zamanda deşifre olmuş oluyor, mağduru koruyan yasal bir çerçeveye olmadığı için de mağdurlar zincirleme ayrımcılık yaşamamak için sessiz kalmayı tercih edebiliyorlar.

LGBT'lerin uğradığı ayrımcılık başka hangi ayrımcılık alanlarıyla kesişiyor? Ortaklıklar geliştiriyor musunuz?

Aslında LGBT bireylerin karşılaştığı ayrımcılığı, LGBT olmayan ama toplumsal rollerin dışında davranan heteroseksüel bireyler

de yaşayabiliyor. Bunun yanında ayrımcılık alanlarına baktığımızda, eğitim, sağlık, barınma, istihdam ve mal ve hizmetlere erişim alanında bütün grupların ayrımcılığa uğradığını görüyoruz. Eşcinsellik, etnisiteyi, toplumsal sınıfları, dini grupları, engellileri, gençleri, kadınları yatay bölen bir

olgudur. Ayrımcılığa uğrayan her kesimin içinde LGBT bireyler var bu alanlarda çifte ayrımcılığa uğrayabiliyorlar. 2001 yılında 1 Mayıs meydanında dile getirdiğimiz anayasanın eşitlik maddesine cinsel yönelim eklenmesi talebimiz aslında toplumun farklı kesimleri üzerinden karşılığını bulmaya başladı. Sivil anayasa sürecinde Anayasa Kadın Platformu, DİSK, TOBB, TÜSİAD gibi toplumun farklı kesimleri LGBT örgütlerin taleplerini kendi tasaklarına aldılar. Aslında fiili bir ortaklık ancak Türkiye'deki LGBT bireylerin taleplerinin karşılığını bulması açısından önemli.

Ayrımcılık yasasından beklentiniz nedir?

Biz hem birkaç senedir tartışılan sivil anayasa sürecinde ayrımcılığı yasaklayan maddenin içine cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ibaresinin eklenmesini talep ediyoruz. Aynı zamanda, şu anda Başbakanlık'ta bekleyen ayrımcılık yasa tasarisından çıkartılan cinsel kimlik ibaresinin yerine cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ibarelerinin eklenmesini talep ediyoruz. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığını yasaklamayan bir yasa mevcut yasalardan başka bir şey demeyecektir. Bu yasanın diğer yasalardan temel farkı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği konusunda ilk defa bir şey söylemesidir. Ve biz bu süreçte sivil toplum örgütlerinin, özellikle insan hakları hareketinin destekleriyle taleplerimizi iletme istiyoruz.

Diyarbakır'daki şiddet bölgesindeki şiddetten ne kadar bağımsız?

Diyarbakır'daki kadınların eğitim, evlilik, şiddet, sağlık ve anadil gibi konularda yaşadıkları sıkıntıyı tespit ederek, şiddet oranını ölçmek ve Diyarbakır'daki 16 yaş ve üstü kadın profilini çıkarmak amacıyla yapılan araştırma raporunun sonuçları 2 Mart 2011 tarihinde kamuoyuyla paylaşıldı. Diyarbakır Kadın Akademisi, Bağlar Kadın Kooperatifi ve Bağlar Belediyesi'nin katkılarıyla gerçekleştirilen araştırmanın sonucunu paylaşan A&G Araştırma Şirketi'nden Adil Gür, bölgede yoksulluk, erken yaşta evlilik ve cinsiyetçilik gibi sorunlarla beslenerek artan şiddet sorununu gözler önüne seren araştırmayı "Bu sadece dağın görünen yüzü" diye tanımladı.

Araştırmaya göre Diyarbakır'daki her yüz kadından 40'ı, 18 ve altında yaşlarda evleniyor ve evliliklerin yüzde 27'si birinci dereceden akrabalarla gerçekleştiriliyor. Diyarbakır'daki her yüz kadından 51'inin eşinden şiddet gördüğünü ortaya koyan araştırma, küçük yaşta, görücü usulüyle ve resmi nikâhsız evliliklerde kadınların daha çok şiddete maruz kaldığını gösteriyor.

Araştırmada dikkat çeken bir diğer sonuç ise; eğitilmiş kadınların daha az şiddete maruz kalması ve eğitilmiş erkeklerin daha az şiddet uyguluyor olmaları.

Sosyal şiddet başlığı altında değerlendirilen anadil sorununa ilişkin çıkan sonuçlara göre ise kadınların büyük bir çoğunluğu evde anadillerini konuşuyor, kamusal alanda ise yok denecek az oranda konuşuyorlar.

"Anadilde eğitim ister misiniz?" sorusuna ise kadınların yarısından fazlası 'Evet' yanıtını veriyor.

Araştırma sonuçlarının açıklanmasından sonra toplantıya katılan kadın kuruluşları ve diğer STÖ temsilcileri, elde edilen sonuçların nasıl okunacağını, nasıl yorumlanacağını ve çözüm önerilerini tartışacak. 14-18 Aralık 2010 tarihleri arasında, Diyarbakır genelinde yapılan ve toplam 1.802 kadınla, yüz yüze görüşme metoduyla gerçekleştirilen araştırma, gizli tutulan aile içi şiddetin boyutları ve Diyarbakır'daki kadınların durumunun tespitinde en güncel verileri içeriyor.

"Kadın cinayetleri politiktir"

Eskişehir Demokratik Kadın Platformu'nun (EDKP) 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde düzenlediği yürüyüş 350'ye yakın kadının katılımıyla gerçekleştirildi.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü yürüyüşü için bir araya gelen 350'ye yakın kadın "Yaşasın 8 Mart, Yaşasın Kadın Dayanışması" sloganlarıyla yürüyüşe

başladı. Porsuk Bulvarı Adalar Migros önüne kadar devam eden yürüyüş boyunca kadınlar "Yaşasın Kadın Dayanışması", "Kadın Cinayetlerini Durduracağız", "Kadın Cinayetleri Politiktir" ve "Jin Jiyan Azadi" sloganlarını attı. Yürüyüşün sonunda bir basın açıklaması gerçekleştirildi. Açıklamada 8 Mart'ta kadınların yine sokakta olduğu, tacize, tecavüze, kadın cinayetlerine karşı öfkelerini haykırdıkları ve kadınları yok sayan zihniyete, katilleri koruyan devlete, erkek egemen sisteme ve kapitalizme karşı mücadeleyi yükseltmek için sokakta oldukları ifade edildi.

Kütahya'da kadınlar 8 Mart'ta sokaktaydı

Kütahya'da üniversiteli kadınlar 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle bir eylem gerçekleştirdi. "Şiddete, Ayrımcılığa, Gericiliğe, Tecavüze, Tacize, Sömürüye Son" sloganıyla kötü hava koşullarına rağmen üniversiteli kadınlar Kütahya'da 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü sokakta kutladı.

"Devlet elini bedenimden çek", "Cinsel, ulusal, sınıfsal, sömürüye son" sloganlarını atan kadınlar

yaptıkları açıklamada geçmiş yıllara göre kadınların daha fazla şiddete maruz kaldığını ve işlenen suçlar için hiçbir önlem alınmayarak kadın cinayetlerine önyak olduğunu ifade ettiler. Kadınlar Ayşe Paşalı, Arzu Yıldırım ve daha nicelerinin şikâyetinde buldukları halde önlem alınmadığını ve devletin katilleri koruduğunu belirttiler.

Eğitim Hakkı

"Hazırlık sınıfta kalmayacak"

Hazırlık Öğrenci Kolektifi 10 Mart Perşembe günü yaptığı toplantıda etkinliklerine devam ettiler. Müzik dinletisi ve tiyatro gösterisi yapılan etkinliği yüzlerce hazırlık öğrencisi izledi. Etkinlik sonunda yapılan konuşmalarla hazırlık öğrencilerinin talepleri açıklandı ve bu talepler için hazırlık öğrencileri mücadeleye davet edildi.

Hazırlık öğrencilerinin talepleri şu şekilde:

1. Yüzde 10 devamsızlık hakkı çok yetersizdir ve öğrencilerin çoğu bu sınır yüzünden sınıfta kalmaktadır. Geç kalınan derslerin devamsızlığa işlenmesi, durumu iyice zora sokmaktadır ve öğrencilerin çoğu erken dönemlerde devamsızlıktan kaldıkları için okula devam etmemektedir. Devamsızlık sınırı artırılmalıdır.

2. Hastalık halinde okula devam edilememesi durumunda doktor raporu geçersiz olup devamsızlığa

işlenmektedir. Sağlık raporlarının geçerli hale gelmesi gerekmektedir. En azından üniversitenin kendi hastanesinden alınmış raporlar geçerli olabilir.

3. Geçme notunun 70 olması ve ayrıca sınavlardaki soruların çok zor olması yine öğrencilerin çoğunun dönem tekrarı yapmasına yol açmaktadır. Geçme notu aşağı çekilmelidir.

4. Ulaşım sıkıntısı, Yabancı Diller Yüksekokulu 2 Eylül Kampüsü'ne alındığından beri en büyük sorunlardan biridir. Niteliksiz ulaşım her gün tekrarlanmakta, öğrenciler aşırı kalabalık otobüslerde her gün rezillik çekmektedir. Ücretsiz servislerin kapasitesi okuldaki öğrenci sayısının onda biri bile değildir. Ücretsiz servisler artırılmalıdır.

Mevzuat

Ayrımcılığı hukukla önlemek

Ayrımcılıkla hukuki mücadele tarih boyunca tartışılmış bir konu olmakla birlikte insanlık çok yakın zamanlara kadar eşitliği genel bir ilke olarak kabul eden hukuki bir düzenleme yapamamıştır. Eşitlik ve ayrımcılık yasağı genel bir ilke olarak ancak 18'inci yüzyıldan sonra hukuk metinlerinde yer almaya başlamıştır. Bununla birlikte, günümüze kadar en gelişmiş anayasal sistemlerde bile özellikle kadınlar, engelliler, vatandaş olmayanlar, farklı cinsel yönelime sahip olanlar ayrımcılık mağduru toplum kesimleri olmaya devam etmiştir.

20'inci yüzyıla gelindiğinde, ayrımcılık uluslararası hukuk belgelerinde yer almaya başlamıştır. Günümüzde, Birleşmiş Milletler'in Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ayrımcılığı önlemeye yönelik genel hükümler içerirken, ırkçılığın önlenmesi, kadına yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılması ve engelli hakları alanlarında özel nitelikli uluslararası düzenlemeler ortaya çıkmıştır.

Birleşmiş Milletlerin yanında bölgesel nitelikli uluslararası kuruluşlar da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi örneğinde olduğu gibi ayrımcılıkla mücadeleye yönelik hükümler getirmişlerdir.

Tüm bu gelişmelere rağmen ayrımcılık günümüzde de en yoğun insan hakları ihlallerinden biri olmaya devam etmektedir. Geçmiş tecrübeler göstermiştir ki ayrımcılıkla mücadele tüm diğer insan hakları ihlalleri ile mücadele

etmekten çok daha zordur. Bunun temel nedeni ayrımcılığın sadece devletten kaynaklanan bir ihlal olmaması, sivil toplum içindeki çekişmeler ve kültürel etkiler nedeniyle bireyler ve sosyal grupların da ayrımcı davranışlar geliştirmeleridir. Öte yandan ayrımcılığın ispatlanması da son derece güçtür.

Bu zorluklar nedeniyle ayrımcılıkla mücadelenin hukuki boyutunun anayasal düzenlemeler ve uluslararası sözleşmelerle sınırlı kalmaması gerekir. II. Dünya Savaşı sonrası dönemde devletler ayrımcılıkla mücadele alanında özel yasal düzenlemeler yapmaya başlamışlardır. Bu düzenlemelerle, ister devlet isterse sivil toplumdan kaynaklansın, tüm gerçek ve tüzel kişilerin ayrımcı uygulamalarının yaptırıma kavuşturulması hedeflenmektedir.

Ayrımcılığın özel bir boyutunu oluşturan nefret söylemi, ayrımcılık yasasını uygulayan ülkelerde suç haline getirilerek bu tür eylemlerin tanımı ve uygulanacak cezai yaptırımlar da yasal düzenlemeye kavuşturulmaktadır.

Ayrımcılığın açık ya da örtük tüm türleri ile taciz ve işyerinde yıldırma gibi fiillerin tanımlanması, engellilerin işyerinde çalışmaları, işyerine erişimleri ve genel olarak kamusal hizmetlere erişimlerine ilişkin özel nitelikli düzenlemeler bu

özel nitelikli yasaların düzenleme alanları arasındadır.

Ayrımcılığın ispatlanmasının güç olması nedeniyle, hukukta genel bir kural olan "herkes iddiasını ispatlamakla yükümlüdür" kuralı ayrımcılıkla mücadele hukukunda tersine çevriliyerek, ispat yükü ayrımcılık iddiasında bulunana değil, karşı tarafa yüklenmektedir. Böylece, ayrımcılığa uğrayan kendisine ayrımcı bir davranışta bulunulduğunu değil, karşı taraf ayrımcılık yapmadığını ispatlamak zorunda kalacaktır. "İspat yükünün yer değiştirmesi" adı verilen bu düzenleme de günümüz eşitlik yasalarında yer alan düzenlemeler arasındadır.

Söz konusu kanunlar aynı zamanda ayrımcılıkla mücadelede bireylere yardımcı olabilecek bağımsız nitelikli özel kurullara da yer vermektedir. Bu kurullar idari nitelikteki para cezalarına hükmetme yetkisi ile de donatılmaktadır.

Türkiye'de ayrımcılık diğer pek çok ülkede olduğu gibi anayasal bir düzenleme konusudur. Anayasanın 10. maddesinde eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı düzenlenmiş ancak ayrımcılık nedenleri siyasi düşünce, ırk, renk, dil, din ve cinsiyet ile sınırlı tutulmuştur. Engellilik, yaş, cinsel yönelim, etnik köken gibi önemli ayrımcılık nedenlerine bu maddede yer verilmemektedir.

Türkiye, Birleşmiş Milletlerin ayrımcılık alanındaki tüm genel ve özel nitelikli sözleşmelerine taraf olduğu

gibi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine de taraftır. Henüz bir ayrımcılıkla mücadele yasası bulunmamasıyla birlikte, bu konuda henüz yasama organına gönderilmeyen bir yasa tasarısı mevcuttur. Yasa tasarısında ayrımcılık nedenleri ve yukarıda sayılan kavram ve kurumlar yer almakla birlikte nedenler arasında yaş ve cinsel yönelim ayrımcılığına yer verilmemiş olması önemli bir eksiklik. Hak temelli çalışma yürüten sivil toplum örgütlerinin, bu tasarımı takip etmeleri ve gerek yürütme gerekse yasama organını daha iyi bir yasa oluşturulması konusunda uyarmaları, ayrımcılıkla mücadelenin hukuki boyutunun güçlendirilmesi bakımından önem taşımaktadır.

Hukuki mücadele ayrımcılığı ortadan kaldırmanın tek aracı değildir. Ayrımcılıkla mücadelede sosyal, kültürel ve ekonomik politikalar da önemli bir yer işgal eder. Ancak, ayrımcı davranış ortaya çıktıktan sonra yaptırımsız kalmamasını sağlayacak en temel yöntem hukuki araçlara başvurmaktır. Hukuki araçlar caydırıcı bir etki yaratarak ayrımcı tutum ve davranışların azalmasına neden olurlar.

Bu sayıdaki Mevzuat bölümü STGMD Yönetim Kurulu Başkanı Levent Korkut'un katkısıyla hazırlandı.

Sivil Aktivistler

Hülya Gülbahar (Anayasa Kadın Platformu ve Türk Ceza Kanunu Kadın Platformu)

1984-1988 yılları arasında ansiklopedik yayıncılık, sendikal basın-yayın alanında çalışan Hülya Gülbahar *Kadın Bülteni* ve *Kadın Postası* dergilerinin kurucuları ve yazarları arasında yer aldı. Dört yılı aşkın bir süre Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) Bank-Sen Sendikası'nda avukatlık yaptı. Halen İstanbul'da serbest avukat olarak çalışıyor. 1978 yılından beri Türkiye kadın hareketinin aktivistlerinden biri. 8 Mart Kadın Platformu'nun ve İstanbul Bağımsız Kadın İnsiyatifi'nin, Kadın Kurultayı E-posta İletişim Grubu'nun ve Kadınların Medya İzleme Grubu'nun (MEDİZ) kurucu üyesi. Uzun yıllar Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın gönüllü avukatlığını yaptı, kolektifinde yer aldı. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı genel kurul üyesi. Kadınlarla Dayanışma Vakfı'nın (KADAV) ve Kadınlara Hukuki Destek Merkez Derneği'nin (KAHDEM) kurucu üyesi. Kadına Yönelik Şiddete Karşı Koruma Emri Platformu, Medeni Yasa, Türk Ceza Kanunu, Anayasa Kadın platformlarının kurucu üyelerinden ve sözcülerinden. 2007-2010 tarihleri arasında Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği'nin (KA-DER) genel başkanlığını yaptı. Çeşitli kurum ve kuruluşlarda, Medeni Yasa, Türk Ceza Yasası ve kadın hakları ile ilgili hukuksal düzenlemeler konusunda eğitimler veriyor, konferanslara, radyo ve TV programlarına katılıyor. Gülbahar, Kanaltürk ve Açık Radyo'da programlar yaptı.

Türkiye'de bugün kadınlar hangi alanlarda ve hangi gerekçelerle ayrımcılığa uğruyor?

Türkiye, dünyanın "katı ve mutlak" bir erkek egemenliğinde yaşanan son birkaç ülkesinden biri. Dolayısıyla kadınlara karşı ayrımcılık, hayatın her alanında, her anında. Üstelik hem kurumsallaşmış hem de kanıksanmış bir halde yaşıyor. Kadınlar, kendini ifade etme hakkı, çalışma hakkı, boşanma hakkı, kıyafet özgürlüğü gibi en temel haklarını kullandıklarında bile ağır baskı ve şiddetle karşılaşılıyorlar. Şu anda Türkiye'de kadınlar, bedeli her gün "en az beş" kadının hayatıyla ödettirilen bir eşitlik mücadelesi veriyor. Adalet Bakanlığı verileri, ülkede kadın cinayetlerinin 2002-2009 yılları arasında yüzde 1400 arttığını ortaya koyuyor. Ülkede, bir tür "iç savaş", bir "cinskrım" yaşıyor. Tarihin herhangi bir aşamasında, herhangi bir ülkende, kadınların eşitlik ve bağımsız bir birey olma mücadelesinin bu denli "kanlı" geçtiği bir başka ülke olduğunu sanmıyorum.

Kadınlara yönelik ayrımcılık hangi diğer ayrımcılıklarla kesiyor?

Anayasanın eşitlikle ilgili 10. maddesi, Türk Ceza Yasası'nın 3/2 ve 122. maddeleri ayrımcılığı şu alanlarda açıkça yasaklıyor: "Dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebepler", "... millî veya sosyal köken, doğum, ekonomik ve diğer toplumsal konular", "özürüllük..." "Yaş, medeni hal, etnik kimlik, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği" ifadeleri ayrımcılıkları açıkça düzenlenmemiş durumda. Kadınlar, çocuk, genç, yaşlı, inancılı/inançsız, Kürt, Türk, Ermeni, engelli, işçi ve benzeri tüm toplumsal kategorilerin yarısını oluşturdukları için, tüm bu kesimlerin yaşadığı ayrımcılıklardan paylarını düşeni alıyorlar. Üstüne, bu kesimlerle birlikte yaşadıkları ayrımcılıklara ek olarak bir de kadın oldukları için yaşadıkları ayrımcılıkların yükü biniyor. Örneğin, 2009 yılında, Malatya'nın Hekimhan ilçesinde hizmet veren devlet hastanesinin yemekhanesinde çalışan bir Alevi kadın işçi, amiri tarafından "Alevilerin yaptığı yemek yenmez" denilerek mutfağa çalışmaktan alıkonulmuş ve aşçıbaşı tarafından aynı gerekçeyle eli satırta yaralanmıştı. Olay, "Alevilik", "işçilik" ve "kadınlık" konularının iç içe geçtiği karma bir ayrımcılık örneğiydi. İşsizlik, taşeronlaşma, iş güvencesinin olmaması, sendikasılaştırma, tüm işçiler gibi kadınları da derinden etkiliyor. Kadınlar ek olarak, işe alınırken ayrımcılığa uğrama, eşdeğer işe düşük ücret, hamilelik nedeniyle işten çıkarılma vb. sorunlarla karşı karşıya. Medeni hal ayrımcılığı her iki cins için de söz konusu olabilecek bir ayrımcılık. Ama kadınlar, çıkarılan yasalarda, şiddetten koruma için getirilen "medeni nikah" şartı nedeniyle, ayrı bir medeni hal ayrımcılığına daha maruz kalıyor. Kadın hareketi yıllardır, yaşanan medeni nikah olsun olmasın, tüm kadınlara uygulanması için mücadele ediyor.

Ayrımcılığı yaşadığı tüm alanlarda kadın-erkek ortak örgütlülüğü artırmak büyük önem taşıyor. Ancak kadınların, kendi özgül durumları nedeniyle, kadın olarak yaşadıkları her bir ayrımcılığa karşı, kadınlar olarak ayrıca örgütlenmeleri de aynı derecede önemli.

Feminist ya da değil, içinde bulunduğunuz örgütler bu ayrımcılıkla mücadele için neler yapıyor?

Türkiye kadın hareketi, dünyanın önemli hareketlerinden biri. Kadınlar birçok alanda çalışma yürütüyor.

Şiddete karşı sığınakların ve kadın danışma merkezlerinin çoğaltılması hiç ara verilmeyen çalışmalardan biri. Dünya Kadın Sığınakları Kurultayı'nın bu yıl ABD'de 2'ncisi yapılacaktır, 2010'da Türkiye'de Kadın Sığınakları ve Dayanışma Merkezleri Kurultayı'nın 13'üncüsü yapıldı. Geçtiğimiz yıl, hem cinsel şiddete karşı hem de kadın cinayetlerine karşı iki ayrı platform oluşturuldu. Türk Ceza Kanunu Kadın Platformu, Anayasa Kadın Platformu, Kadın Emegi ve İstihdamı Grubu (KEİG), Kadınların Medya İzleme Grubu (MEDİZ) kendi alanlarında çalışmalarını sürdürüyor. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, kadın hareketinin bilgi ve belge merkezi olarak dünyanın sayılı kütüphanelerine arasında yer alıyor. Üniversitelerde yeni kadın araştırma merkezleri kuruluyor. Yaklaşan seçimler nedeniyle Ka.Der'in başlatıldığı "TBMM'de 275 Kadın Kampanyası" Türkiye çapında sürüyor. Avrupa Kadın Lobisi, Müslüman Toplumlar Cinsellik Ağ, birlikte çalıştığımız uluslararası ağlar arasında. Benim de aralarında bulunduğum bir grup kadın, 27-30 Nisan 2012'de, İstanbul'da, tüm kıtalardan 2000'e yakın aktivist ve akademisyenin katılacağı AWİD (The Association for Women's Rights in Development-Kalkınmada Kadın Hakları Derneği) toplantısının organizasyonu için çalışıyor. Toplantı kadın hakları ve adaleti geliştirmek için ekonomik iktidarı dönüştürme konusunda strateji üretmek üzere yapılıyor.

Öte yandan Kürt kadınları son derece aktif bir örgütlülük ve çalışma içinde. Başörtülü kadınlar için TBMM'de siyaset hakkı için yeni bir çalışma başlatıldı. Farklı alan ve konularda çalışan daha birçok kadın grubu ve kadın örgütü var.

Ama aramızda değişik e-posta grupları aracılığıyla kurulan sürekli bir iletişim var. Herhangi bir alanda ortak hareket gerektiğinde hızlıca bir araya gelip ortak söz oluşturup tavır koyabiliyoruz. Şu anda bence, en önemli ortak konumuz (ya da sorunumuz), siyasi iktidar sözcülerinin "yaradılış", "fıtrat", "işlev ve işbölümü farkı" vb. kavramlarla "eşitlik" karşıtı bir propagandayı yükseltmiş olması. Kadına yönelik şiddetin ve kadın cinayetlerinin artışı, (diğer kronik nedenlerin yanı sıra) topluma sürekli olarak pompalanan bu söylemler ve kadınların buna direnişinin etkisi olduğuna inanıyorum.

Bir feminist aktivist olarak hayatını sürdürmenin olumlu ve olumsuz yanları neler?

Ben de bir kadın olarak, hayatın her alanında zaten otomatik olarak tüm kadınların yaşadığı sorunların bir bölümünü yaşıyorum. Eve giren tüpçü ya da tesisatçıyı, bir kat daha "güvenlik" süzgecinden geçiriyorum. Buna hem bir aktivist hem de avukat olarak da yüklenen ilave riskleri eklediğimizde olağandışı bir hayat yaşamak zorundasınız. Örneğin kimi davalarda sadece müvekkiliniz değil, siz de tehdit altında yaşıyorsunuz. Öte yandan, "farkındalık" çok önemli, tam bir "anahtar" kavram. Hayata, kadınlara dayatılan "hizmet ve itaat" cereresi dışından bakabildiğiniz, kadınlarla erkekler arasında kurulan hiyerarşik ilişkiyi reddetmeye başladığınız andan itibaren, geri dönüşü bir yola giriyorsunuz. Kendinizle, en sevdiğinizle ve tüm bir toplumla bir hesaplaşma süreci başlıyor ve bu sancılı süreç hiç bitmiyor. Dahası, dünyanın adını bile bilmediğiniz bir ucundaki bir kadının canı yandığında, sizin de canınız yanıyor. Aktivizmin en güzel yanı, bu acı ve öfkenin, sizi benzerlerinizle dayanışma, birlikte mücadele etme ağının içine çekmesi. Bu eylemlilik ağına kendinizi bıraktığınız anda, acılar sizi daha da kararlı ve dayanıklı kılıyor. Öfke ise, inat ve umuda dönüşüyor. Küçük başarılarından büyük mutluluklar; büyük yenilgilerden zekânızı bileyen, bilginizi artıran, sabrınızı katlayan dersler çıkarıyorsunuz.

E-posta: hulya.gulbahar@yahoo.com.tr

STGMD

Yönetim Kurulu

Yönetim Kurulu Başkanı: Levent Korkut

Başkan Yardımcısı: Hülya Denizalp

Genel Sekreter: Ozan Çakmak

Sayman: Atilla Uras

Üyeler: Gürkan Banger, Fahri Huvaj, Şeyhmus Diken

Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği adına sahibi: Levent Korkut

Sorumlu Yazışları Müdürü: Gamze Göker

Grafik Tasarım: Gülrü Höyük

Karikatürler: Sarkis Paçacı

ISSN 1306-5297

Sivil Toplum Geliştirme Merkezi

708. Sok. 14/9, 06550

Yıldız Çankaya, Ankara

Tel: (312) 442 42 62 (pbx)

Faks: (312) 442 57 55

e-posta: bilgi@stgm.org.tr

web: www.stgm.org.tr

STGM İstanbul İletişim Ofisi

Meşrutiyet Cad. Kiblelizada Sok. No: 3/1

Şişhane Beyoğlu, İstanbul

Tel: (212) 292 00 60 Faks: (212) 292 00 64

e-posta: istanbul@stgm.org.tr

web: http://istanbul.stgm.org.tr

STGM Adana Yerel Destek Merkezi

Kurtuluş Mah. Ziyapaşa Bul. Kızılay Kan Merkezi

Sok. (64010 Sok.) Dr. Muzaffer Ersalan Apt.

No: 14 K: 1 D: 1 Seyhan, Adana

Tel: (322) 453 04 50 - 51 Faks: (322) 453 04 02

e-posta: adana@stgm.org.tr

web: http://adana.stgm.org.tr

STGM Denizli Yerel Destek Merkezi

Saltık Mah. 1521 Sok.

No: 16 D: 1, 20100 Denizli

Tel: (258) 241 60 11 Faks: (258) 241 50 11

e-posta: denizli@stgm.org.tr

web: http://denizli.stgm.org.tr

STGM Diyarbakır Yerel Destek Merkezi

Fabrika Cad. Sümerpark Kampüsü

Kent Gönüllüleri Binası Kat: 1 Diyarbakır

Tel: (412) 226 60 77 Faks: (412) 226 30 65

e-posta: diyarbakir@stgm.org.tr

web: http://diyarbakir.stgm.org.tr

STGM Eskişehir Yerel Destek Merkezi

Deliklitaş Mah. Gürman Sok.

No: 16, 26090 Eskişehir

Tel: (222) 220 40 36 Faks: (222) 220 40 76

e-posta: eskisehir@stgm.org.tr

web: http://eskisehir.stgm.org.tr